

دیدگاه

شماره: 754	موضوع: نادرست بودن سیاست تک نرخ ارز در شرایط کنونی
تاریخ: 1395/03/03	

توضیح اجمالی:

تک نرخ شدن نرخ ارز سیاستی است که از سال های گذشته برخی از اقتصاددانان آن را تئوریزه و برخی از سیاست گذاران اقتصادی آن را دنبال کرده اند. دو استدلال اساسی در این باره وجود دارد. اول اینکه، دو نرخ بودن ارز موجب شکل گیری رفتار رانت جویانه می شود. شخصیت های حقیقی و حقوقی که به ارز ارزان تر رسمی دسترسی پیدا می کنند از درآمد رانتی برخوردار می شوند. استدلال دوم مرتبط با تثبیت نرخ واقعی ارز است. اگر میزان رشد تورم در داخل بیشتر از میزان رشد تورم در کشورهای طرف تجاری باشد، در این صورت متناسب با مابه التفاوت این دو میزان تورم باید نرخ اسمی ارز افزایش یابد. در غیر این صورت، قیمت کالاها و خدمات داخلی در نرخ ارز رسمی کمتر از حد ارزش گذاری شده، گرانتز از کالاهای خارجی وارداتی خواهد شد. این موجب افزایش واردات و کاهش صادرات می شود که در تحلیل نهایی به معنای افزایش کسری در حساب جاری است. بنابراین، راهکار اساسی برای کنترل کسری در حساب جاری، تعدیل نرخ اسمی ارز متناسب با مابه التفاوت تورم در داخل و خارج است. برای مثال، اگر میزان تورم در خارج به طور متوسط 4 درصد و در داخل حدود 10 درصد باشد، نرخ اسمی ارز باید به میزان دست کم 6 درصد افزایش پیدا کند تا نسبت قیمت تمام شده کالاهای خارجی به داخلی ثابت باقی بماند.

نکات کلیدی:

- این استدلال ها موجه هستند اما عملی کردن سیاست تک نرخ ارز در شرایط کنونی اقتصاد ایران امکان ناپذیر است. کاهش شدید درآمدهای ارزی نفتی اجازه عملیاتی شدن چنین امری را نمی دهد. طی سالهای 1380 تا 1389 تقریباً نرخ ارزی یکسان بود که دلیل آن افزایش قابل توجه درآمدهای ارزی نفتی بود. این شرایط در عین حال موجب کنترل انتظارات تورمی می شد که نتیجه آن ممانعت از جهش های تورمی و افزایش های پی در پی نرخ ارز در بازار آزاد بود. در حال حاضر، چنین امکانی وجود ندارد.
- در نتیجه، به محض اینکه بانک مرکزی اعلام کند که نرخ اسمی ارز افزایش و حول و حوش 35500 تومان است، نرخ ارز در بازار آزاد افزایش می یابد و ممکن است به حول و حوش 3800 تا 4000 تومان برسد. زمانی که وضع درآمدهای ارزی خوب باشد امکان کنترل این نرخ در بازار آزاد از طریق تزریق ارز وجود دارد. اما، زمانی که چنین امکانی وجود ندارد سرمایه گذاران با انتظار افزایش نرخ بازار آزاد ارز به خرید دلار می پردازند و با شکل گیری موجی از تقاضای سفته بازانه، نرخ ارز در بازار آزاد شروع به افزایش می کند و بازار ارز دوباره دو نرخ می شود. در چنین شرایطی، در اصل، نرخ رسمی بازار آزاد تابعی از نرخ رسمی به علاوه شرایط دیگر از جمله تورم است.
- رفتن به سوی عملیاتی کردن چنین سیاستی که با اصلاح تدریجی نرخ اسمی ارز متفاوت است، موجب تشدید فشارهای تورمی از کانال شاخص بندی قیمت های کالاها و خدمات با قیمت های ارزبر، و سپس قیمت ها با دستمزدها، و دستمزدها با هزینه های تولید می شود. در عین حال، علاوه بر اثرگذاری تورمی از طریق هزینه ها، موجب بازگشت انتظارات تورمی هم می شود. به این صورت، با تشدید فشارهای تورمی و افزایش میزان تورم، تلاش های دولت برای مهار تورم بی ثمر یا کم ثمر می شود.
- برخی از کارشناسان اقتصادی با توجه به افت تقاضای موثر معتقدند که با اجرای سیاست تک نرخ شدن ارز، نرخ ارز در بازار آزاد افزایش پیدا نمی کند. این استدلال نادرست است چرا که افت تقاضای موثر و تاثیر آن بر استمرار شرایط رکودی در بخش واقعی اقتصاد که خود را در کاهش قابل توجه میزان واردات کالاهای واسطه ای و سرمایه ای نیز نشان می دهد، موجب جذاب تر شدن سرمایه گذاری در بازار ارز می شود. در اصل، آنچه، این اقتصاددانان از آن غفلت می کنند کارکرد بخشی از نقدینگی 950 هزار میلیارد تومانی جاری در اقتصاد است که به صورت تقاضای سفته بازانه برای ارز ظاهر می شود و می تواند بازار ارز را تقریباً مانند سالهای 1390 و 1391 ملتهب کند. کافی است سفته بازان ارزی چشم انداز افزایش نرخ ارز در بازار آزاد را مثبت ببینند؛ در این صورت، موجی از این نوع تقاضا در این بازار شکل می گیرد و موجب افزایش نرخ ارز آزاد می شود.

دیدگاه

5. چه باید کرد؟ در شرایط فعلی گریزی از اصلاح تدریجی نرخ ارز به روال چند سال گذشته نیست. در آینده چنانچه علاوه بر افزایش میزان تولید نفت، قیمت نفت و در نتیجه درآمدهای ارزی نفتی نیز افزایش یابد، می توان انتظار تک نرخی شدن ارز را داشت. در شرایط کنونی، به دلیل نبود این شرط باید ایده تک نرخی کردن ارز (از طریق افزایش نرخ رسمی ارز به میزان مابه التفاوت این نرخ با نرخ بازار آزاد) را کنار گذاشت. هزینه های دو نرخی بودن ارز در شرایط فعلی بسیار کمتر از هزینه های تشدید انتظارات تورمی و شکست در تک نرخی کردن ارز و افزایش هزینه های تولید و تشدید کمبود نقدینگی بنگاه های ارزی است.